

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Commentarius in VIII libr. philosophicorum Arist.
exceptus a Michael Schweizer, mon. Salemitani professo -
Cod. Ettenheim-Münster 359**

Specius, Johannes

[S.l.], 1596

Caput primum

[urn:nbn:de:bsz:31-132384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-132384)

forma quatenus nata sit; tu' uni accipim' t' oibz
4 caarum q'ntibz p'partare; q'ppe cum in b'ndis
ta libri h'ic explicat' g'num'at. Idem u'or uide
Tol. cu' dicit h'ntem explicat' in 1° libro g'na
tionib' & g'ntationib' rerum natur'z, p'ncip'z in
hoc 2do agere et p'ncip'z uolunt' q' p'sequit'
res natur'z sunt postea in 3° de ipso motu d'f'ne,
De d'f'ne u'it' uoluit: D'f'ne u'it' uide apud Tol: Quod u'it'
re natur'z p'p'ty et causis d'f'net in p'p'riis u'it'
inb' d'clarant. Ea u' occasione tractat h'ntem
quoz et causis p' u'it' u'it' et casu & fortuna
q'nt' & d' monstris explicari solit' q' monstrat
q'dam quasi causam p'p'ta p'p't' circa p'ncip'
h'ic 2do libri multa q'ntiones i' p'p't' explicat'
nos ea q' p'p'tionib' sunt motu' duabz q'ntionibz
comprehend' quaz p'p't' u'it' & da' nata emulan
artem explicabit

De Natura

Quartio p'a

Hic u'it' h'ic p'p't' quoz p'p't' nata u'it'
u'it' p'p't' ut indicant l' p'p't' 17. et Toloz
in 2do p'p't' q'nt' fundam'nto 10 & 2° de p'p't' h'ic u'

Explicant verba Moyses
quiescit.

augmētationis & alterationis. Sed in
motu & quiete quidam accipiunt sane
causa dissimulatio ut sensus sit. Nam esse
apud motu tam ut quietis tam ut utrumque
idem sentire videtur quod aiant nam esse principium
motu & quietis principium non videtur. perens ubi
eo certet nam esse principium motu & quietis in quo
nam sit principium motu & quietis sed per motu
& quietis aiant sit a nam. Quae ubi non. aiant
mouent ut quod sit id a nam sunt sicut anima
2 lib de anima textu 24. De id quo minus sent
reque mouemur localiter & ittingimus ne quod omni
na sit causa boni omnium sed quod omni vita sensus motu
localiter de ittedio sit ab aliqua anima. Sed
Explicant verba. Eign in d finitioe. Eign in quo nescit quod se de 20 p aiant
quod e. Et
Sensus est hic nam est principium motu & quietis in
causa existens in qua nam illa seu illud prin
cipium nescit per se immediate experienter de eo modo
quo nescit solet plicata per nodi dicendi per se
de quo in lib. posteriorum. Nam nam & forma
quod sit nam ad experientia rei aiant plicata eam
physice componit. Excludunt a d finitioe sit

Quae excludunt ab
experientia plicata

p[er] h[ab]it[us] q[ui] o[mn]ia p[ri]ncipia extrinseca motu[m] qualitate[m]
 o[mn]es i[n] effi[ci]entes, ext[er]na & instrum[en]tales in
 re non com[un]itor. Hinc igitur v[er]g[il]i n[on] d[icitur] h[ab]ere na-
 turam q[ue] efficiat motu[m] caloris in aqua s[ed] p[er] se
 sua in sursum moveat & sic de calore. 2do
 excludunt[ur] o[mn]es p[ro]prietates p[ot]est[atis] & virtutes
 q[ue] licet rei natura p[er] se n[on] possint in 2do modo
 dicendi p[er] se n[on] t[ame]n in 1o & sic s[unt] t[ame]n 2da[m] de
 instrum[en]talia agendi p[ri]ncipia. H[ab]entem uoca-
 bulis (p[ri]mo & p[er] se) excludunt[ur] et s[ub]i[n]g[er]e
 q[ue] s[unt] & artes: Nam licet modic[us] v[er]g[il]i p[er] se scripsit
 sanare possit p[ri]ncipiu[m] in illo sanationis n[on]
 n[on] est illi 1o & p[er] se s[ed] t[ame]n auxiliat[ur]: accidit
 r[ati]o corp[or]i natura ut sit medicamb.
 Definitio q[ue] attinet dicendu[m] in Arte e[st] Quas
 tantummodo e[st] natura n[on] s[ed] & forma[m] ita n[on] 2do cap[itulo] dicitur in p[ri]ncipio Naturae.
 ut: Cum igitur duplex natura sit altera forma altera
 natura e[st]: p[ar]t[is] et n[on] n[on] q[ue] natura d[icitur] p[ro]ter forma[m]
 & natura[m] nulli rei alij quoniam. Dicitur e[st] co[m]positi
 tum e[st] natura[m] responde[n]s 1o p[er] se n[on] s[ed] sic e[st] natura
 simpliciu[m] ut p[ar]t[is] 2do responde[n]s co[m]positi in p[ri]ncipio
 natura[m] diu e[st] n[on] p[ot]est natura[m] seu h[ab]ere natura[m]
 p[er] se cap[itulo] 1o. Definitio p[ro]ter in d[icitur] d[icitur] p[ro]ter

que excluduntur

que 3to

acc

ut medicamb

Dubium

Solutio

Obiectio.

Solutio.

motus nō in a q̄dam ad formā augurandus. Ex quo
fieri apparet responso ad id q̄ obijci solet: Idem
nō est et principium generationis: q̄ nōc nōa motus
et quies principii: In primis nō motus et quies
ut sic sumuntur nec proprie nec mixte ac pri
uatiue sunt generata: Deinde quod sit et autem
denik absolute sumpto falsum dicimus illud et
et eo q̄ principium est totum per generationem quom
uni nōa e' ad alterum sunt generata hoc loco. Ma
nifestum q̄ est ex dictis p̄ omne s̄o conq̄t
motus et formam pprie ac physice loquendo nat
rale e' et oēs motus ab ea ut nōa et p̄venti
sine — passine tm̄. (includendo tm̄ sub passine
principii nō tm̄ nōa, s̄ et formam) sine actiue
et passine simul proprie nates diu. De pass
et eadem eiq̄ nōa et forma e' tm̄ principium passine
motus s̄dm̄ rationem sententia recte a p̄ter ea nati
diu eiq̄ motum licet ab extrinseco nempe ab ang
lo profusca naten esse. Si dicat oēs motus na
turalis localis et terminari a quo et ad quem
caeli motus nō et eiusmodi terminor. Respondet
maior e' et nōa et motu locali recte qualis est
motus ignis v.g. non et motu circulari qualis est
caeli motus: Quamuis in ipso et modo et liquo
dicitur.

Obiectio

Responsio.

Obiectio. 1a.

plurima forma artificialis est principium motus
& quod est in quo se: quia forma navis vel
est principium se in navis velobit nonobit
forma globi rota &c: per ars quod pulsandi
at baras videat se se principia suorum actuum.

Solutio.

Respondens per hoc autem formas artificiales non
quarumcumque non esse principium se motus sed tamen motus
motus. Vt utique accedit quod motus accidit: sic for-
mae navis & globi non sunt causa in absolute no-
ueantur navis & globi sed ut facilius & utiq; aliquid
ita non causant haec forma sed potius modificant
motum. De formis tamen artificialibus ut et latius
animi dicendum est quod non tamen sunt principium mo-

Quomodo distinguitur ab
habitu animi.

Obiectio 2a

di motus sed et motus se: Distinguitur tamen a
natura quia non est habitus illi subiecto sed se
& essentialiter se se autem tamen. De obiecto est
forma artificialis non sit intrinseca rei ut lignorum
quatenus lignum est ens naturale, intrinseca tamen est reus,
artificialis quatenus artificialis est; impossibile enim
est ut aliquid sit artificiosum absque forma artificiali.

Solutio.

Prodeo res hic loquitur et principium intrinsecum ens
se se de a ens tamen se autem arguitur per sua arti-
ficialia. Unde maior illa: Omnis forma intrinseca
est se se principium motus attendenda est ad formam natu-
ralem.

Seus est huiusmodi se quod unum facit ex per se hanc materiam
& formam quae ut hinc quo parte artificialis forma &
Istem unum non consistit.

Est hoc loco Dubium positum an effectum aliquom Dubium
naturam producat? Respondetur ut neque artem neque Solutio
formam artificiosam sine ulla materia operis in
sua efficiere potest quia ars non aliter concurrens potest
cum arte quam tradendo ei regulas & precepta
operis faciendi: sed huiusmodi regula non sunt nimis
inducendi forma atque naturam in materia.

Quia inter cetera est hoc Discrimine different Discrimine inter res
forma artificialis a naturalibus; quae naturae sunt arti- antiquales hanc, let.
ua & quasi vita indita; artificiosa vero tanquam
stolidi ac emortui nullam efficiendi vim habent
quippe unum nihil aliud sunt quam compositio ordo &
figura seu modus quodam ac determinatio quantita-
tis. Itaque sicut Quantitas ex natura sua omni
artificialis est ex parte datae a natura velut arte,
ita natura ad sustinenda accidentia: Ita forma per
artem induta nulla ex se ad agendum effica-
citate obtinet. Obiicitur. De tali statu quo obiectis
Hetero politicom c. 3. & potest fieri c. 3. septem + 4.

Da obiecto aut hinc illuc sponte discurrere. Item Aristoteles in
 lumbera lignea quae Apuleius in libro 10 notum Attica,
 cum ponderibus atque aëre mixta incluso ita librata
 fuisse refert, ut in aëre medio suspensa uolitaris.
 Obiecto hinc.
 Præterea hoc ipsum probatur ut artificiosum alchimicum
 fieri cuius profectores necesse est a se fieri prædi-
 cant; uerum sic aut non est sed eorum opore & sumptibus
 Respondet ad questionem
 fieri abire. Ad priora duo de id genus
 quibus responderi statuas istas de: non moueri
 a suis formis nec ab arte sed a natura compositum
 mixta latente artificiosum machinoticum & argento uino
 & id genus alijs quod notum est efficiunt sicut
 uidemus in horologijs quod librata certa ratione ponderibus
 uisq; mouentur. Motus quoque istos aut non efficit sed
 modificat. Et tamen licet nec ars nec forma
 artis motus aliquos se efficere quibus factus in
 modum quendam adhibere ut hoc aut illo pacto
 fiat: Sic u. g. saltatio a mouendi potentia natura
 ut efficiatur & experietur ab arte uel ut eleganter
 conuincere ac numerose fiat. Dicitur autem est
 artem in sua efficere non potest opus natura; quia in alia
 natura artificiosa præsertim applicando dubium non est quin
 multa natura opera efficiat ut patet in medicina quod
 natura herbarum uirtute agunt corporibus sanitatem

Quomodo autem natura opera
 possit efficere.

reddat & in multis artibus q̄ igni adhibito aliquid eiusmo
di conijr naturis variè naturâ imutât. qua et ioc
Damonos diuersas formas animalium imperfectum in
naturâ viduunt. Ad Alchimistica q̄ attinet respondeh

Respondet Dur,
te Alchimistica.

eam impossibile esse ut in sua aurum producat: utrum
u' in aliena id est applicando natura actiua passivis
adhibendo uttz naturam mixtionem & temperie, sulphu
ri & argenteo nino efficere possit quæresum est.

Combr: cu' Henrico, Cardine, Cynera & My
zardulano existimat id fieri posse quamvis n' nisi
admodum difficulter suffragari suo 10, q̄ a stat probatur

Præaffirmant.

solentissima amula istam alijs q̄b̄dam rebus
operosioribus naturâ in sua esse asserunt q̄ animal
cula q̄dam producit ut apes & uentibus bonum
recentioribus ~~in~~ fine obrutis ut inuentoris

probatur

corpe examinato he. 2do q̄a Angeli p̄spectum
Ent qua' qualitatem temperiem ueri aurigras
requat, q̄ si oia ritè conseruat & temperiunt

Respondet

applicent astrum et si supra obseruato aurum
proferent he: si q̄s dicat posse q̄dem id fieri
obectio.

obectio.

si ad hominum arte qua de in p̄posito sermo
e' Respondeh nihil oio esse q̄ gnuat eiusmo
di actus fiam adeo supra humani ingenij
capsum esse ut a nemine mortaliu' comparari

Responso.

possit. Neq; uo refert q; eadem ars nunc lateat
 neq; latere i fornace chimia ueni aurum
 p dicit; cu multa uidet hominu solertia &
 industria inueniant sup idib; seculis ignota
 ut ars typographica artificiu sepandi aurum
 ab argento succari ex amundib; excoquendi
 & similia. Illud tñ in hac disputacōe sapient monēt
 conatib; chimia p̄sent nunc se h̄c de quādā colū

Nota tñ eadē dicit
 dicit.

ubi ueni aurū a se ḡfecti eff̄one h̄o artificiu
 q̄ stat noxian p̄ntio saḡ iudicanda eē ac p̄mide
 requir̄ experenda tunc ac fuerat minus p̄fectū
 aut unū q̄ legitimo & rati diuendat tunc ac uer
 macula p̄mittendo lura dupiat, quo rōte
 eiḡ professores in rebus. Haud salub̄ bñ audiret.

Quaestio
 Vt in forma artificiali
 distinguitur a p̄fecta
 rebus.

Ad 2m q; attinet. Vtrum si artificialis forma
 distinguitur a subiecto de quantitate uaria sunt
 sententia. Reales q; futant quantitatem a sub
 iecto realit̄ nō distingui ḡsequens dicit et signa
 ra artificialit̄ realit̄ a sub̄to nō fieri. Et

Sententia Aristotelis.

Hac opinio i falsa.

opinio hac falsa & improbabilis e ut suo loco di
 cetur. Nam ut quantitas a sub̄to ita & signa
 ra ab eodem realit̄ distinguitur; tunc uel r̄stat

Quaestio
 Vt in figura a quantitate
 realit̄ distinguitur.

q̄stio num ar̄tib; illa figura realit̄ a quantitate
 distinguitur. Respondet utiq; ex q; b; e solḡ p̄st

Soti sententia.

qz n' realit' s'z e' t'm & formalit' distingui. Contra
im' sentit' Burlog & alij q' uolunt forma' s'c'i t' Burlog q' hanc sentit'
gura e' q' eodem - n' - u'f'ur'g'at' e'calit' a' quan
titate distingui. Vn'q' sentia e' probatib'.

cu' n'it'ia firmis o'is ac nec'is' r'oib' q' firmari
p'ossit: Cum - n' - s'oz' ita r'at'ionat' s'z si s'oz' probat' s'c'i t' h'ic
gura distinguit' e' r'ealit' a' q'uantitate d' s'c'i t' p'rim' arg'm.
Ito statua u'g' s'oz'q' d'eu' s'oz'bare s'c'i t' illi
figura' a' q'uantitate & s'c'i t' m'ante statua.

Negat' s'oz'la implicat - n' - ut statua sit sta
tua s'z certa figura. Sed n'q' t' figura d' s'c'i t' r'esp'ondet.
q'uantit' s'z e' r'ealit' d'istincta iuxta
g'har'ia' s'oz'ha'z: q' s'oz'ari s'c'i t' a' d'eo. R'ec'o r'esp'ondet

n' t'm a' d'eo s'z e' ab alijs ag'entib' s'z hoc
n'o' ut n' m'ancat statua sicut albedo s'oz'ari
p' a' muro s'z ita ut m'urg' n' m'aneat alby.

z d'o sic arg'at' illa figura a' q'uantitate p'obat' r'ec'o s'c'i t'
d'istincta ut e' d'iv'isibilis ut n' d'iv'isibilis r'esp'ondet

r'esp'ondet e' d'iv'isibilem, q' n'q' t' figura illa
n' e' un' q'd' numero: r'esp'ondet ita e' q'd' un' solutis

numero sicut s'c'i t' m' in quo ex'ist' q'uid'z in
s'c'i t' e' una numero albedo, una s'c'i t' sub,
celo q' t'm ad s'c'i t' d'iv'isibilem ipsa d'is
m'it'ur. Atq' sic arg'at' q' r'ec'o s'oz'ha'z
Contraria sentia sic arg'at'

Handwritten text from the adjacent page, partially visible on the left edge of the image.

contra p[ro]p[ri]as res aliqd producit in se habet uera
 cum r[ati]o[ne] f[aci]t[ur]us: q[uo]d producit noua formam.
 Responde[n]s. Quidam concedendo totum argum[entum] s[ed] nondum e[st] proba-
 tu[m] forma[m] illa[m] realit[er] a quantitate distingui
 2. Marg[ar]it[us]. 2do f[aci]t[ur]us forma[m] p[ro]p[ri]a[m] in qualitate quanti-
 tatis in quantitate q[uo]d distinguitur realit[er] p[ro]p[ri]e
 Responde[n]s. q[uo]d q[uo]sda[m] q[uo]d eadem res sunt diuersas
 q[uo]sda[m] formales in diuersis p[ro]p[ri]et[er]ibus
 uari[is] s[ed] ut patet ex hoc: Sufficit .n. uocari
 in r[ati]o[n]e et se mutuo negari possunt
 quid[em] hic accipit: Venit .n. Tre figura
 in est quantitas uer[um] fortit[er] & r[ati]o.
 Eckig sententia. Eckig 2do p[ro]p[ri]e q[uo]d in r[ati]o[n]e fortit[er] ut
 uer[um] .n. tendit p[er] artem nulla r[ati]o uer[um]
 noua produci p[ro]bat p[er] sola[m] p[ro]p[ri]et[er]em p[ro]p[ri]a[m]
 item p[er] sola[m] p[ro]p[ri]et[er]em ut ablatione[m] n[on] fit
 res noua s[ed] ars s[ed] p[ro]p[ri]a[m] in se p[ro]bat p[ro]p[ri]e ut uer[um]
 ex dim[en]sione uer[um] facit imaginem et p[ro]p[ri]et[er]em
 p[ro]p[ri]e dei: facit uer[um] q[uo]d non producit noua
 res. 2do p[er] modum localem fit b[er]u[m] u[er]u[m]
 curu[m] ut circularit[er]: s[ed] p[er] modum localem n[on]
 augetur ulla noua qualitas s[ed] q[uo]d q[uo]d r[ati]o p[ro]p[ri]e
 dicitur ar[ti]fex p[er] artem q[uo]d dicit Eckig illud fa-
 cere se[m]p[er] producere aliquale nec creditur

sunt aliquale esse auras. Sed haec sententia subtilior est quam
 ut intelligi possit, nam si res aliter se habent aliquantulum sepe
 post artem tunc quodammodo ut res. ut res a se habet
 & quantitate distinctum d. ab arte productum. Ad
 primum negat Maior. Ad 2da d. ad motu localium
 baculi auertere et caetera alterationes quoniam for-
 ma induant. Porro non desunt quae licet procedant
 quodammodo ab arte producti sunt tamen illud non est qua-
 litate sed relatione ac respectum. Sed falluntur hi. Non placet.
 Nam ut suo loco ex tota praedictorum sententia docet
 motus non est ad relationem sed ad se ipsum per artificia opera
 tione non solummodo sed et per se relationem. Verum quidem
 est forma huius relatione annexa huius generis
 non tamen non primario ab arte productum.
 Ad 3am quae attinet notandum est quod ex Euklio loco utato
 variis esse effectus: Aliquos enim natura incipit & complet
 ut leonem arboris &c. aliquos natura incipit sed non
 complet ut vinum &c. aliquos ars incipit & natura
 complet ut ~~egypcos~~ aliquos ars & natura simul complet
 & incipiunt qualis effectus est nigritas Euklio fundere
 campanam & ferre vermiculam. Si enim ars sola hos effe-
 ctus producere potest cur non omni tempore? Aliquos ars
 incipit & complet ut formam vestem &c. Notandum
 autem illos solos effectus quos ars sola incipit & complet
 qui effectus dicuntur
 proprii artificiales

- Vary the Effects.
- 1°
 - 2°
 - 3°
 - 4°
 - 5°

coit & p^rimum dⁱu artificiales; reliqua n^o p^ria
 artificiales p^ria naturae s^t. Et licet ars solida
 figura¹ aut p^rducere possit p^r t^o eadem
 uita a¹ n^o p^rducere formas s^uperiores ut cum
 q^o multo alijs manifestum est tunc e¹ parte quo
 m^o dⁱes uesimus q^o s^upe essentiali a¹ p^ria l^osa
 uita dⁱferet.

Caput 2. 3 + 5 & 6.

¶ Do cap: deet s^tor q^o n^o sit dⁱscipline n^o p^ria
 cum & Mathematica adeoq^o n^o ipsam p^ria naturae
 & disciplina Mathematica. Differunt aut^o s^tor
 more aliam¹ s^tor & q^o dⁱscipline n^o: Vide q^o s^tor
 & s^tor dⁱscipline n^o in Log. tradita. Est
 aut^o p^ria s^tor s^tor h^o h^o m^o p^ria p^ria
 n^o m^o p^ria & astrologiam q^o s^t s^tor media p^ria
 s^tor naturae p^ria mathematica. Dominu¹ in Mathe
 maticis plana solida longitudo & p^ria p^ria
 q^o m^o n^o in corpib¹ ad p^ria naturae p^ria
 tib¹; Rurs¹ aut^o Astrolog¹ celestiu¹ p^ria
 a¹ uita ut notu¹ figuram & id genus alia uita
 p^ria p^ria n^o m^o celestiu¹ uita n^o s^tor
 tel¹ n^o m^o dⁱscipline q^o p^ria n^o s^tor

Physica & Mathematica
 a¹ dⁱscipline differunt.

Qua dⁱscipline Mathematicae